

Ombwdsmon Ombudsman

OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU
PUBLIC SERVICES OMBUDSMAN FOR WALES

**Eisiau cwyno bod
cynghorydd
awdurdod lleol
wedi torri'r cod
ymddygiad?**

- Chi a'r Ombwdsmon

Pwy ydym ni

Yn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mae gennym bwerau cyfreithiol i ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus a darparwyr gofal annibynnol yng Nghymru. Rydym hefyd yn ymchwilio i gwynion bod cynghorwyr llywodraeth leol wedi torri cod ymddygiad ei hawdurdod. Rydym yn annibynnol oddi wrth bob corff llywodraeth ac mae ein gwasanaeth yn ddi-dduedd ac yn rhad ac am ddim.

Gallwn ystyried cwynion am ymddygiad aelodau'r canlynol:

- cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol;
- cynghorau cymuned;
- awdurdodau tân, ac awdurdodau'r parciau cenedlaethol; a
- phanelau heddlu a throsedd.

Mae gan bob un o'r rhain god ymddygiad sy'n nodi'n fanwl sut y dylai aelodau gydymffurfio ag egwyddorion cydnabyddedig ymddygiad mewn bywyd cyhoeddus.

Pwy all gyflwyno'r gŵyn ac am beth y gallwch gwyno?

Gall unrhyw un gyflwyno cwyn, ar yr amod bod ganddynt wybodaeth uniongyrchol am yr ymddygiad y maent yn cwyno amdano.

Os ydych chi eich hun yn gynghorydd, mae'n ddyletswydd arnoch yn unol â chod eich awdurdod, i dynnu sylw at unrhyw dystiolaeth sydd gennych fod un o'ch cyd-gynghorwyr wedi torri'r cod. Os ydych yn gynghorydd sir a bod gan eich awdurdod broses datrysiaid lleol ac eich bod yn dymuno cyflwyno cwyn yn erbyn cynghorydd arall o fewn eich awdurdod, dylech yn y lle cyntaf gyflwyno eich cwyn i'r Swyddog Monitro. Y rheswm dros hyn yw ei bod hi'n bosibl y gall eich cwyn gael ei datrys yn lleol heb ymwnele â'r Ombwdsmon. Er hynny, rhaid ichi gofio bod hefyd gennych gyfrifoldeb o dan y cod i beidio â gwneud honiadau er mwyn poenydio aelod arall.

Mae enghreifftiau o'r ffyrdd y gallai aelod dorri cod ymddygiad awdurdod yn cynnwys:

- ymddwyn mewn ffordd sy'n dwyn anfri ar yr awdurdod;
- defnyddio'i swydd yn annheg er mwyn cael mantais bersonol neu fantais i rywun arall – neu fychanu rhywun arall;
- defnydd amhriodol o adnoddau'r awdurdod;
- methiant i ddatgan cysylltiad;
- ymddygiad gormesol;
- methiant i drin pawb yn gydradd; a
- datgelu gwybodaeth gyfrinachol am unigolion heb reswm da.
- Mae nifer o'r cwynion a ddaw atom yn ymwneud â phethau anwedus neu ddadleuol sydd wedi cael eu dweud gan aelodau. Nid diben y cod ymddygiad yw atal dadl wleidyddol gadarn a rhaid inni ystyried hawl yr aelod i ryddid mynegiant.

Materion nad ydynt yn gallu ymchwilio iddynt

- Cwynion am ymddygiad cyflogeion unigol yr awdurdod. (Fodd bynnag, os arweiniodd eu hymddygiad at driniaeth a oedd yn annheg â chi, neu at dderbyn gwasanaeth gwael, gallwch gwyno am yr awdurdod ei hun). Mae taflen ar wahân ar gael i'ch helpu i wneud hyn.
- Cwynion na chawsant eu cyflwyno'n ysgrifenedig, neu a gyflwynwyd yn ddienw.

Sut mae cyflwyno cwyn?

- Mae'n rhaid i chi fod yn barod i'r aelod a'r awdurdod dan sylw gael gwybod pwy ydych a'r hyn a ddywedoch yn eich cwyn. Rhaid ichi hefyd fod yn barod ar gyfer y posibilrwydd y gall ddod yn wybodaeth gyhoeddus. Efallai y bydd angen i chi gael eich cyfweld fel rhan o ymchwiliad.
- Mae'n rhaid i chi gyflwyno'ch cwyn yn ysgrifenedig, a gorau oll os byddwch yn defnyddio'r ffurflen ar ein gwefan. Os nad ydych yn gallu gwneud hyn eich hunain, cysylltwch â ni ar 0300 790 0203. Yr unig eithriad i hyn yw os ydych yn gwneud cwyn chwythu'r chwiban.
- Mae'n rhaid i chi ddweud wrthym yn union sut wnaeth yr aelod dorri cod ei awdurdod yn eich tyb chi. (Mae'n rhaid i chi roi rhywfaint o dystiolaeth uniongyrchol i ategu hyn – ni fyddwn yn ymchwilio i gŵyn sy'n seiliedig ar rywbeth y mae rhywun arall wedi'i ddweud wrthyh.)

Beth fydd yn digwydd wedi i chi gwblhau'r ffurflen gwyno a'i dychwelyd atom?

Byddwn yn ysgrifennu atoch i gydnabod derbyn y gŵyn. Wedyn byddwn yn ei hasesu er mwyn penderfynu a fyddwn yn ymchwilio iddi. Weithiau, efallai y bydd angen i ni gysylltu â chi er mwyn cael mwy o eglurhad ar agwedd benodol ar y gŵyn.

Wrth benderfynu a ddylid ymchwilio i gŵyn yn ymwneud â thorri'r cod ymddygiad, rydym yn rhoi prawf dau gam ar waith:

- yn gyntaf, awn ati i sefydlu a oes tystiolaeth bod y cod wedi'i dorri mewn gwirionedd;

- os oes, yna

@

- Os na chaiff y prawf dau gam ei fodloni ni fyddwn yn ymchwilio i'r gŵyn. Os caiff y prawf dau gam ei fodloni, byddwn yn ymchwilio i'r gŵyn. Byddwn yn ysgrifennu atoch i ddweud wrthyhych beth yw'r penderfyniad ac, os na fyddwn yn ymchwilio byddwn yn dweud wrthyhych pam. Byddwn hefyd yn ysgrifennu at yr aelod cyhuddedig, y Swyddog Monitro a'r Clerc (os yw'n briodol) i'w hysbysu o'r penderfyniad a rhoi copi o'r gŵyn iddynt.

Beth yw'r canlyniadau posib yn dilyn ymchwiliad?

Byddwn yn ymchwilio yn drylwyr ac yn deg. Byddwn yn gweithredu mor gyflym â phosibl. Bydd yr amser a gymer i gynnal ymchwiliad yn amrywio gan ddibynnu pa mor gymhleth ydyw. Ein nod yw cwblhau ymchwiliadau o fewn naw mis ond gall gymryd hyd at flwyddyn. Byddwn yn cadw mewn cysylltiad â chi gan roi gwybod pa gynnydd sy'n cael ei wneud. Gallwn atal ymchwiliad ar unrhyw bryd os yr ydym o'r farn bod hynny'n briodol.

Unwaith i ni gwblhau ein hymchwiliad, gallwn benderfynu nad oes tystiolaeth fod y cod wedi'i dorri, neu nad oes angen cymryd unrhyw gamau pellach.

Os byddwn yn dod i'r casgliad bod tystiolaeth i'w chael sy'n cyfiawnhau hynny, byddwn yn anfon adroddiad ffurfiol naill ai at bwyllgor safonau'r awdurdod neu, yn dibynnu ar yr amgylchiadau, at Banel Dyfarnu Cymru. Efallai y gofynnir i chi roi tystiolaeth iddynt. Hwy fydd i benderfynu a dorrwyd y cod ymddygiad ac, os felly, pa gosb y dylid ei rhoi i'r aelod dan sylw. Y gosb uchaf y gall pwyllgor safonau ei roi i aelod yw ei wahardd o'i swydd am chwe mis a'r gosb uchaf y gall dribiwnlys o'r Panel Dyfarnu ei roi yw diarddeliad am bum mlynedd.

Cyfathrebu â ni

Rydym yn cydnabod bod yn well gan wahanol bobl gyfathrebu â ni mewn ffyrdd gwahanol. Er enghraifft, efallai y byddai'n well gan rai pobl gysylltu â ni dros y ffôn yn hytrach nac yn ysgrifenedig ac mae'n well gan rai pobl dderbyn gwybodaeth gennym mewn fformatau gwahanol megis ar dâp neu CD. Mae gan eraill ddewis iaith (mae'r daflen hon ar gael mewn Arabeg, Bengaleg, Cantoneg, Ffrangeg, Hindi, Pwyleg, Somalieg ac Wrddw). Rhowch wybod inni beth yw eich gofynion a byddwn yn gwneud ein gorau i ddiwallu eich anghenion.

Ar adegau anodd neu drafferthus, gall rhai pobl ymddwyn yn groes i'w cymeriad. Efallai y bu amgylchiadau trist neu ofidus yn arwain at y gŵyn. Ni ystyriwn ymddygiad fel un annerbyniol dim ond am fod rhywun yn rymus neu'n benderfynol.

Credwn y dylai pob achwynydd fod â'r hawl i gael eu clywed, eu deall a'u parchu. Fodd bynnag, mae'r un hawliau yn berthnasol i'n staff. Felly, disgwyliwn i chi fod yn gwrtais a foesgar wrth ymwneud â ni. Ni fyddem yn cydymddwyn ag ymddygiad ymosodol neu amharchus, nac orchmynion neu ddyfalbarhad afresymol.

Sut i gysylltu â ni

Ffôn 0300 790 0203

E-bost holwch@ombwdsmon.cymru

Ewch i'r wefan www.ombwdsmon.cymru

Ysgrifennwch at: Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus
Cymru 1 Ffordd yr Hen Gae, Pencoed CF35 5LJ

Gallwch hefyd ein dilyn ar Twitter: [@Ombwdsmon](https://twitter.com/Ombwdsmon)

Mehafin 2022

Argraffwyd ar bapur wedi ei ailgylchu 100%